

Verslagen plenaire zitting en workshops

Inhoud

Plenaire zitting én workshop: Herkenning van toxische patronen en vroegsignalering van psychisch geweld bij complexe scheidingen	2
Typen	2
Blinde vlek	2
Herkennen	2
Begrenzen.....	3
Signalering	3
Workshop: Door de ogen van het kind.....	4
Workshop: Systemische kijk op complexe scheidingen: meerzijdige partijdigheid en loyaliteit	4
Workshop: Stap uit de zuigende werking van het conflict	4
Workshop: Zelfzorg en zelfregie bij het begeleiden van complexe vechtscheidingssituaties.....	5

Plenaire zitting én workshop: Herkenning van toxische patronen en vroegsignalering van psychisch geweld bij complexe scheidingen

Door J.M. (Jelmer) van Nimwegen

Professionals die in hun werk met huiselijk geweld en intieme terreur te maken hebben, kunnen door de subtiele en manipulatieve gedragspatronen van een plegger in de strijd getrokken worden en daarbij hun autonome positie kwijtraken. Kennis van de toxische dynamiek rond intieme terreur is essentieel om psychisch geweld binnen destructieve relaties en complexe scheidingen juist en tijdig te duiden.

De workshop gaat dieper in op het herkennen van patronen en vroegsignalering van psychisch geweld. Dat is complex, want pleggers doen zich niet zelden voor als slachtoffer. Hoe zorg je in die omstandigheden dat je steun niet uitgerekend bij de plegger terecht komt? Complexe scheidingen zijn dus niet alleen ingewikkeld voor de twee (ex-)partners en hun kinderen, maar ook voor de hulpverleners. De workshop biedt bewustwording, methodiek en concrete handvatten om effectief en autonoom hulp te bieden.

Professionals die in hun werk met huiselijk geweld en intieme terreur te maken hebben, kunnen door de subtiele en manipulatieve gedragspatronen van een plegger in de strijd getrokken worden en daarbij hun autonome positie kwijtraken. Kennis van de toxische dynamiek rond intieme terreur is essentieel om psychisch geweld binnen destructieve relaties en complexe scheidingen juist en tijdig te duiden.

De workshop start met een vragenronde naar aanleiding van de lezing: *Hoe begrenst je zo'n narcistische ouder?*

Typen

Om die vraag te beantwoorden legt Jelmer uit dat er volgens de diepte-psychologie (Jung) 3 verschillende vormen van narcisme zijn. Mensen met een dergelijke persoonlijkheid hebben vaak kenmerken van 2 of 3 van deze typen en 9 van de 10 zijn man:

- sub-klinisch narcisten oftewel mensen met een narcistische inslag kunnen emotioneel (net als een peuter) geen nee accepteren. Ze vinden zichzelf geweldig. Ze houden hun decorum op, willen hun goede naam niet verliezen. Snel te beledigen (bv als je een onterecht verwijt maakt). Praten meestal vanuit 'ik'.
- als meer sprake is van sub-klinische psychopathie hebben mensen schijt aan de regels. Deze mensen gaan tegen de regels in, die gelden niet voor mij. Bij een psychopathische inslag kunnen mensen openlijk boos/agressief worden. Ze zijn uit op controle over de ander, de situatie etc., wat kan ontaarden in het vernederen/kleineren en bepalen voor de ander.
- het Machiavellistisch type bereid zijn stappen goed voor en is meer berekenend. Als je dit gedrag benoemt, zal er een reactie volgen.

Blinde vlek

Hulpverleners hebben een blinde vlek voor de duistere/kwade intenties van mensen. En die duistere kanten zitten in ieder mens. Dat komt doordat hulpverleners het profiel van 'redder' hebben en uitgaan van de goede bedoelingen van mensen. *'Hij/zij bedoelt het niet zo, zeggen hulpverleners dan'.*

Herkennen

We oefenen met het herkennen en erkennen van dit rode/duistere gedrag in jezelf.

Op een A-4tje is het ontwikkelingsmodel van het empathisch vermogen – die van ik (baby zelf), naar wij (peutertijd; directe kring van gezinsleden, familie, clubje vrienden), naar WIJ (buurt, kinderopvang, buurt etc) en naar ALLES (wereld/maatschappij, geloof, spiritualiteit) getekend.

Opdracht: links schrijven we bij ik, wij, WIJ en ALLES voorbeelden van positief gedrag en rechts voorbeelden van negatief gedrag.

ik

+ tijd nemen om te sporten/ te vieren

_ gaan sporten terwijl je man laat thuiskomt met de kinderen uit de opvang (=zelfzorg)

wij

+ tijd nemen om leuke dingen met elkaar te doen

_ een vriend niet uitnodigen voor je verjaardagsfeest; hulp vragen voor jezelf; op school opkomen voor je eigen kind

WIJ

+ met anderen uit verschillende sectoren conferentie organiseren

_ politieke partij die anderen buitensluit

ALLES

+ geloof, yoga

_ sekteleider

Begrenzen

Begrenzen van zo'n ouder doe je door in je communicatie kort, informatief (herinneren aan afspraken die gemaakt zijn bv in een echtscheidingsconvenant), vriendelijk en stevig/stellend te zijn. Jelmer legt uit dat mensen met een narcistische inslag in hun empathische ontwikkeling niet veel verder gekomen zijn dan een kind van 3 jaar. Net als bij een 3-jarige moet je een grens consequent en geduldig aangeven. Dit functioneren van de ander herkennen helpt om in communicatie kalm te blijven en te begrenzen. Emoties als woede en angst in jezelf worden minder makkelijk getriggerd.

Ook het geven van erkenning (bv een man die zichzelf als vader geweldig vindt, erken je door aandacht te geven aan de leuke uitstapjes die hij met de kinderen onderneemt) kan zorgenvoor mildheid bij de ander. Je veroordeelt de persoon niet, maar begrenst wel het gedrag.

Signalering

In de workshop werd dieper ingegaan op de herkenning van patronen en de vroegsignalering van psychisch geweld. Dat is complex, want plegers doen zich niet zelden voor als het slachtoffer. Hoe zorg je in die omstandigheden dat je steun niet uitgerekend bij de pleger terecht komt?

Complexe scheidingen zijn dus niet alleen ingewikkeld voor de twee (ex-)partners en hun kinderen, maar ook voor de hulpverleners. Belangrijk dat je altijd een collega/ je team betreft bij de analyse wat er speelt en de vervolgstappen.

Andere vraag die gesteld werd: *Leg je aan kinderen uit dat hun vader/moeder narcistisch is?*

Antwoord: ja dat leg je uit (bv door te zeggen dat papa het moeilijk vindt om zich te verplaatsen in andere mensen). Daarnaast is het belangrijk om normaal, gezond gedrag te stimuleren bij de kinderen.

Bv Als je dochter van een weekend bij haar vader teugkomt en zegt dat ze bij papa wil wonen. Dan kun je reageren door te vragen: 'wat wil je zelf? Wat vind jij? Zo help je het kind uit de mishandeling situatie te groeien.

De workshop bood vooral een stuk bewustwording en inzicht in de toxische dynamiek. Ook werden enkele handvatten gedeeld om effectief hulp te bieden.

Workshop: Door de ogen van het kind

Door ervaringsdeskundigen van Villa Pinedo

Luister naar de verhalen van ervaringsdeskundige jongeren en hoor van hen persoonlijk hoe u er als professional aan kunt bijdragen dat het kind in scheidingssituaties centraal blijft staan. In een open gesprek komen de gevolgen van een scheiding voor kinderen en (praktische) tips aan bod. Deze workshop biedt een uniek inkijkje in het hoofd en hart van kinderen tijdens en na de scheiding van hun ouders.

De persoonlijke verhalen van de sprekers/workshopgevers van Villa Pinedo hebben veel indruk gemaakt op de deelnemers van de conferentie. Zij hebben de deelnemers meegenomen in hun leven op de jonge leeftijd wanneer hen de harde besluiten van hun ouders overkwamen om niet verder als een gezin door het leven te gaan. Hun veilige wereld binnen het gezin stortte in elkaar. Zij waren ongevraagd de getuigen van (heftige) ruzies tussen hun ouders en hadden de indruk dat ze voor een partij moesten kiezen. De pijn, onrecht, verdriet, boosheid en machteloosheid zijn maar een paar van de emoties die deze sprekers destijds hebben ervaren. De vragen zoals 'bij welke ouder zou je willen wonen?' hebben bijgedragen aan dat ze zich schuldig hebben gevoeld en in een soort loyaliteitsconflict terecht zijn gekomen. Alle drie de sprekers waren het met elkaar eens: dit soort situaties horen niet in wereld van een kind.

De gevolgen van een (complexe) scheiding van de ouders van deze sprekers waren en zijn nog steeds aanwezig in hun leven. Ze besteden nog steeds veel tijd aan het verwerken ervan. Dat doen ze door veel met hulpverleners te praten, maar zeker ook binnen de congressen en conferenties. Deze sprekers geven lezingen en kunnen via hun websites/contactgegevens als ervaringsdeskundigen ingehuurd worden. Op deze manier zetten zij zich in voor het voorkomen van leed bij de betrokkenen en voor het kennisdelen met de professionals om hen bewust te maken van de effecten en gevolgen van een scheiding op kinderen.

Workshop: Systemische kijk op complexe scheidingen: meerzijdige partijdigheid en loyaliteit

Door Patricia van Ee.

Bij een (complexe) scheiding hebben kinderen vaak het gevoel te moeten kiezen voor hun vader óf moeder. Dat is, vanuit hun loyaliteit aan beide ouders, een onmogelijke en beschadigende keuze. We noemen dat ook wel gespleten loyaliteit. Daarnaast hebben kinderen vaak de neiging om, op welke manier dan ook, voor hun ouders te gaan zorgen als ze zien hoe zwaar zij het hebben tijdens het scheidingsproces (parentificatie). In deze workshop laat Patricia je deze begrippen ervaren.

Als begeleider van het scheidingsproces krijg je vaak te horen dat je geen partij moet kiezen. Patricia pleit vanuit het contextuele gedachtegoed voor een meerzijdig partijdige houding, waarbij je je inleeft in alle betrokkenen.

Workshop: Stap uit de zuigende werking van het conflict

Door Harmen Boeve

In deze workshop staat de vraag centraal: waarom moeten wij als systeemwereld rond de ouders (gemeenten, zorgaanbieders, jeugdbeschermingsketen, etc.) weg uit de zuigende werking van het conflict en hoe kan je dat doen. Ik leg uit dat verdriet een grote rol speelt bij complexe scheidingen en welke vijf achterliggende thema's veelal de voeding zijn van het conflict. Vervolgens geef ik aan hoe het mechanisme van de zuigende werking van het conflict werkt en waarom dat juist niet in het belang van het kind is. Tot slot kom ik op basis van deze analyse tot een voorstel met een interventie die wel het gewenste resultaat bereikt.

Als ouders uit elkaar gaan is het nodig dat zij een transitie maken waarin partners elkaars gaan loslaten en een nieuwe verbinding aangaan als ouder van hun kind. Bij ongeveer 80% worden de emoties en conflicten binnen twee jaar geleidelijk minder. Er ontstaat langzamerhand ruimte om samen te werken als ex-partners. Bij ongeveer 20% van de ouders blijven de emoties en conflicten aanwezig.

Harmen legt uit dat de oorzaak trauma gerelateerd is. Deze zijn ontstaan tijdens of buiten de relatie en zorgen dat de emoties aanblijven als ex-partners met elkaar contact hebben. De trauma's zijn ook ouder gerelateerd.

Ze zijn als volgt te verdelen:

1. Trauma in de opvoeding van de ouder. Denk aan misbruik, verwaarlozing in diens jeugd.
2. Trauma buiten de opvoeding (in de jeugd of op latere leeftijd -> denk aan PTSS bij politiemensen of militairen)
3. Geweld in een relatie
4. Relatietrauma. Bijvoorbeeld schade doordat één van hen vreemd is gegaan.
5. Persoonlijkheidsstoornis. Meestal niet gediagnosticeerd.

Als gevolg van de trauma's ontstaat er een conflict tussen ex-partners die zo krachtig is dat het ouders niet lukt de strijd te stoppen. Het conflict zorgt ervoor dat de ouders bezig zijn met de andere ouder en minder aandacht hebben voor het kind. Kinderen worden meegetrokken in het conflict en kunnen hierbij schade oplopen. Ook de omgeving van de ouders, de kinderen en de behandelende professional worden allemaal meegezogen in het steeds groter wordende conflict.

De huidige interventies, programma's en methodieken werken volgens Harmen prima voor de grootste groep - de 80 procent - die weinig conflicten ondervindt. Voor de andere groep kan de TSCS ingezet worden: de Triage Standaard Complexe Scheidingen. Hier wordt niet geïntervenieerd bij het oplossen van een uit de hand gelopen conflict, maar wordt de voeding van het conflict in beeld gebracht. De insteek van de TSCS is niet om het conflict te hanteren, maar om het verlies te hanteren.

Door de aanpak van TSCS zijn interventies korter en ervaar je als professional meer voldoening in het werken met complexe scheidingen. Met als gevolg minder belasting, werkdruk en meer voldoening.

Harmen geeft aan dat het belangrijk is om te zoeken naar de voeding van het conflict. Na, maar ook tijdens de relatie kan je door middel van de triage de achterliggende thema's achterhalen. Door tijdige gerichte hulp kan een (complexe) scheiding voorkomen of gestopt worden. Het conflict laten we vervolgens liggen en we helpen ouders om het verdriet te hanteren.

Verder is het zaak om te kunnen normaliseren op de triggers van die trauma's en om ouders via educatie inzicht te krijgen waarom zij reageren zoals ze reageren. Door een fictieve muur tussen ouders te bouwen vinden er minder contactmomenten plaats. Minder contactmomenten en hierdoor minder triggers maakt dat er rust ontstaat ouders. Dit heeft een positieve invloed op het kind.

Harmen adviseert om elke ouder te behandelen als een apart gezin. Help ze, los van elkaar, met de transitie, help de ouders los van elkaar om uit elkaar gaan, dan is het nodig om een transitie te maken waarin partners elkaars gaan loslaten en een nieuwe verbinding aangaan als ouder van hun kind

Workshop: Zelfzorg en zelfregie bij het begeleiden van complexe vechtscheidingsituaties

Door: Andries Scherpenzeel

Hoe kan je je positioneren t.o.v. van de ander, hoe geef je je grenzen aan, hoe te reageren op claimend gedrag? De thema's Zelfregie en Eigenaarschap vormen de rode draad in deze interactieve workshop. Met behulp van een trainingsacteur die zelf ervaring heeft met complexe echtscheiding(en) gaan we praktijksituaties oefenen en samen ontdekken hoe je goed voor je zelf kunt blijven zorgen. En de regie (weer) in eigen hand hebt.

In de workshop zelfzorg en zelfregie van Andries Scherpenzeel (begeleidingskundige, eigenaar van InCompany en verbonden aan de Christelijke Hogeschool Ede als coördinator scholing aanpak Huiselijk geweld) hebben we geleerd hoe je je dient te positioneren t.o.v. van de ander. Hoe moet je leren om je grenzen aan te geven, hoe

reageer je op claimend gedrag? Met behulp van ervaren trainingsacteurs (ervaringsdeskundigen) zijn we in een interactieve workshop hiermee gaan oefenen. Samen hebben we ontdekt hoe je ondanks stressvolle of complexe situaties voor jezelf als persoon en professional kunt blijven zorgen en de regie in eigen hand kunt houden. Hierbij was het zelfregiemodel de leidraad om ons te verdiepen in wat echt belangrijk voor je is om je zelfregie te kunnen vergroten.

Vragen of opmerkingen over bovenstaande verslagen? Mail naar kus@hu.nl